

Bi estatuen irtenbidearen aurrean

ESTATU DEMOKRATIKO BAKARRA PALESTINAR ETA JUDUENTZAT

“Betirako gatazka”, “gerra amaiezina”, “konponezina”... Hori da Israelgo Estatuaren eta palestinarren arteko gatazka historikoaz Mendebaldeko iruditeriak eraiki duen irteera gabeko labirinto interesatua. Eta, kasurik onenean, “bi estatuen irtenbidea dago”, Palestina batetik, eta Israel bestetik, 1948an NBEk finkatu zuen gisan. Baina irtenbide horren porrota gero eta agerikoagoa da, eta gero eta indar handiagoz ari da zabaltzen estatu demokratiko laiko bakarraren aterabidea.

 XABIER LETONA BITERI

Bi estatuen proposamena apurka ari da odolusten azken 75 urteetan, nagusiki Israelgo Estatuak ez duelako inoiz sinistu hartan eta NBEk ere ez duelako indarrik izan hura inposatzeko; besteak beste, AEBak buru, Mendebaldeak “Asiako barbaroen aurkako” harresi gisa erabili izan duelako estatu sionista. Sionismoaren sortzaile Theodor Herzl-ek estratatega ikuspegi ona erakutsi zuen 1896an juduen nazio berria Europa Asiatik babesteko harresi moduan irudikatzean: “Zibilizazioaren postu aurreratu bat basakeriaren aurrean. Eta estatu neutral gisa, Europak gure existentzia bermatu beharko luke”.

Arabiarrentzat eta juduentzat estatu bakarra sortzea proposatu zuen NBEk 1947an, baina sionismoak uko egin zion horri, eta AEBek eta Sobietar Batasunak berehala inposatu zuten bi estatuen ideia, Josep Fontana historialariak *Por el bien del imperio* (Inperioaren onerako)

liburuan azaltzen duen moduan. Juduak biztanleriaren %33 ziren eta lurraldearen %6 zuten orduan, baina lurraldearen %56arekin geratuko ziren eta ia milioi erdi palestinarrek lurraldearen %42arekin, eta gainera lurrik eskasenekin. Jordania eta Israelen artean kudeatuko zuten Jerusalem arantzatsua.

Palestinarrek ez zuten zatiketa onartu, eta sei hilabeteko gerra zibil oso desorekatuaren ondoren –besteak beste, Josif Stalinen SESBek Israeli saldutako armengatik–, Ben Gurionek Israelgo Estatua aldarrikatu zuen 1948ko maiatzaren 14an. Bost estatu arabiarrek gerra deklaratu zioten Israeli, baina horiek ere aise gaindituta, arabiar eta juduentzat izan behar zen lurralde osoa bere burujabetzapean jarri zuen Israel. Porrot hori izan zen palestinarrek *Nakba* gisa ezagutzen duten “hondamena”, eta haren ondorioz, Israelek 750.000 palestinar kanporatu zituen beren lurretatik. Horra arabiar eta juduentzako estatu

bakarraren lehen lurperatzea, eta NBEren bi estatuen proposamenaren hastapeneko urratsak.

Israeliek gupidarik gabe jarraitu zuen palestinarren lurren kolonizazioarekin eta 1967ko Sei Egunetako Gerran, teoriarik palestinarren lurrak ziren Gaza eta Zisjordania bereganatu zituen, Egiptoko Sinai eta Siriako Golaneko gainekin batera. Harrezkero, haietatik erretiratzeke behin eta berriz eskatu dio NBEk hainbat ebazpenen bidez, baina Israeliek –salbu eta 1980an, Sinaiko basamortua Egiptori itzuli zionean– beti egin dio muzin eskaerari.

Gada Kharmi Londresen bizi den idazle palestinarren esanetan –*Estatu bat. Etorkizun demokratiko bakarra Palestina-Israelentzat* liburuaren egilea da–, estatu laiko bakarraren ideia Palestinaren Askatasunerako Fronte Demokratikoak luzatu zuen 1969an. Palestinaren Askatasunerako Erakundeak (PAE) zen talde hura eta Palestina-

PALESTINA UZKURTZEN ISRAEL ZABALTZEN

VISUALIZING PALESTINE WWW.VISUALIZINGPALESTINE.ORG, 2015 MAI
 Argia: ARGIA Visualizing Palestine es de jure el único traductor y gestor de traducción autorizado en español

[@visualizingpalestine](https://twitter.com/visualizingpalestine)
[fb.com/visualizingpalestine](https://www.facebook.com/visualizingpalestine)

ko Kontseilu Nazionalak proposamena bere egin zuen urte hartako kongresuan. Idazlearen esanetan, aldiz, inoiz ez zuen izan arrakastarik, ez israelarren ez palestinarren artean, eta apurka ezerezean gelditu zen. 1974tik aurrera, deskolonizazioaren eta herrien autodeterminazio eskubidearen testuinguru indartsuan, palestinarren artean ere bi estatuen ideiak inarra hartu zuen. Hari horretatik tiraka iritsi ziren Osloko Bake Akordioak bi hamarkada geroago.

OSLOKO BAKE AKORDIOETATIK HAMASERA

Israelek eta PAEk 1993an sinatu zituzten Osloko Akordioak eta haiek ekarri zuten Palestinako Aginte Nazionala. Autonomia maila batekin, hark kudeatuko zituen Gaza eta Zisjordaniako lurraldeak. Etorkizuneko estatu palestinarren ernamuina zen. Akordioak, baina,

kanpo uzten zituen palestinarrentzat giltzarri diren bi gai: batetik, ehunka mila errefuxiatu palestinarrek ez zuten eskubiderik izango euren lurraldeetara itzultzeko; eta bestetik, Israelgo kolonoek jarraitu ahal izango zuten 1948tik aurrera etengabekoa zen kolonia juduen eratzearekin, NBeren arabera horiek legez kanpokoak izan arren.

Palestinarrak halabeharrez heldu zioten Osloko aukerari. Errefuxiatuen eta kolonoen gabeziez gain, Israelek Palestina historikoaren lurraldearen %22 bakarrik utzi zien: Gaza eta Zisjordania, biak Israelek guztiz kontrolatutako errepide batez lotuak. Ez dugu sakonduko hemen Osloko Akordioen porrotean, baina Israelek ez du behin ere errespetatu sinatutakoa. Laborista israeldarrek bultzatu zuten Osloko bidea, eta 1993an Likudeko Benjamin Netanyahu lehen ministro izendatu zu-

tenean, ozen adierazi zuen eginahalak egingo zituela Osloko Akordioak ezerezean uzteko.

Aipatu behar da, halaber, AEBetako eta Europar Batasuneko estatu nagusien konplizitatea eta laguntza funtsezkoak izan direla Israelek horrelako inpunitatez jokatu ahal izateko. Osloren ondoren ere kolonizazioak aurrera jarraitu du etengabe, eta horrek behin eta berriro sumindu ditu palestinarren. Umiliazioa borobiltzeko, Israelek bere meneko bihurtu du Palestinako Aginte Nazionala, eta instituzioaren zilegitasuna hutsala da gaur egun palestinar gehienen begietara. Eta zilegitasun demokratikoa ere bai, 2006tik ez baita egin palestinarren hauteskunderik. Oslo ondorengo lokatz horietan sortu eta garatu da Hamas, gaur egun erresistentzia palestinarren irudi bilakatu dena.

Israelgo Estatuaren sorrera ekitaldia eta Ben Gurion aldarrikapena irakurtzen. Horretarako 700.000 kanporatu zituzten haien lurretatik, Nabka ezagunean.

OZTOPORIK HANDIENA: 600.000 KOLONO

Israelek defentsa eskubidea du, eta egoera baretzen denean, berriro serio heldu behar zaio bi estatuen irtenbideari. Hori da egunotan, haien jarduna zurrizko balizko konponbideei buruz Mendebaldeko potentzien artean nagusitzen den diskurtsoa. Bi lurralde, bi herri, bi estatu. Logikoa dirudi eta urte luzez ondo ikusia izan da mundu zaballean –oraindik Zisjordaniako palestinarren herenak sostengua ematen dio, irailean egindako inkesten arabera–, baita palestinarren aldeko herrialde eta mugimendu askotan ere. Orain arteko lorratzak, ostera, argi erakusten du proposamenak etengabe egiten duela okupazioaren alde eta palestinarren aurka. 2012tik Palestina NBEko kide-behatzailea ere bada, 139 herrialdek estatu gisa onartzen dute, baina horrek ez dio ezertarako balio.

Egiazki, borondaterik onenarekin ere, gaur egun ez da posible bi estatuen irtenbidea: zer egingo litzateke Zisjordania diren 600.000 kolono israeldarrek? Posible izan zen Gazako kolonoen asentamenduak desagitea, baina han 8.000 bat kolono besterik ez ziren, eta 2005ean haietako azken kokalekua desegin zenean, Israelgo eskuinak eta eskuin muturrak munduaren amaiera irudikatu zuten. Pentsa zer litzatekeen Zisjordaniako kasuan.

APARTHEIDA EZKUTATZEN DENEAN

Gero eta palestinar gehiagorentzat, beraz, bi estatuen aterabidea haiek bizi duten apartheid ezkutatzeko eta egungo egoera koloniala egonkortzeko formula bilakatu da. Nazioarteko legediak gogor gaitzesten duen bazterketa sistema da apartheid, baina azken hamarkadetan Israelek hura zorrotz besterik ez du egin. Gero eta gehiago aldatzen da palestinarrek lurralde okupatueta bizi duten egoera, eta beltzek Hegoafrikan bizi izan zutena.

Nazioartean gero eta zabalduago dago ikuspegi hori, eta hala ziurtatzen duten txostenak ere ugaritzen ari dira. Amnesty Internationalek, Human Rights Watchek, edo bestelako erakundeek hainbat argitaratu dituzte azken urteetan. Horien artean sendoenetakoa da Mendebaleko Asiako Talde Ekonomiko eta Sozialak –NBERen menpekoa da beraz– 2017an argitaratu emandakoa: 75 orrialdeko txostenean, Richard Falk eta Virgini Tilley unibertsitateko irakasle eta ikertzaile estatubatuarrek Israelgo apartheid sakon deskribatu zuten. Haien esanetan, “Israel apartheid krimenaren errudun dela esateko frog oso sendoak daude... baina horrek ondorioak izateko, autoritatea duen nazioarteko auzitegi batek esan beharko luke hori. Edozein atzerapenek palestinarren mendekotasuna luzatzen du

eta horrek krimena areagotzen du (...) Beraz, humanitatearen aurkako krimen hori amaitzeko, ezinbestekoa da azkar aritzea”.

Mendebaldeko estatu handiek, ordea, ez dute inongo apartheidik ikusten, eta eskubide urraketak salatzen direnean, gerra testuinguruak egoera horiek dakartzala esanda zurrizko dute; alde bietan daudela eskubide urraketak. Donald Trump AEBetako lehendakari ohiaren 2020ko bake plana izan zen palestinarren bazterketaren azken kapitulu diplomatikoa. Ez dugu hilda jaiotzen plana lerrootan xeheko, baina hura aurkezteko Trumpek eta Netanyahu Etxe Zurian –palestinarririk gabe– egindako aurkezpenean azken horrek esandakoa aski izan daiteke planaren nondik norakoez jabetzeko: Netanyahu Jordan bialarako eta Zisjordaniako kokagune juduak bere egingo zituen berehala, eta konpromisoa hartzen zuen akordioak palestinarrei ematen zizkien lurretan ez zuela kolonia berririk baimenduko, gutxienez ondorengo lau urteetan.

ZERTAN DA APARTHEIDA?

Nahi duenarentzat oso ezagunak dira Israelgo palestinarrek bizi dituzten eskubide urraketak, urtez urte jarraitu daitezke hainbat hedabidetan. Handienetan, ordea, eskubide zapaltze horiek gerraren ondorioak dira, eta beraz, ez apartheidak ekarritakoak. Amnesty

Apartheidaren sinbolo den harresiaren zati bat Zisjordanian.

ILIA MARLAMOV / WIKIPEDIA COMMONS / CC BY-SA 3.0)

Internationaleko webgunean hala deskribatzen dute apartheid kasu bat: “2021eko maiatzean Ekialdeko Jerusalemeko Sheik Jarrah auzoko hainbat familia protestan hasi ziren Israelek handik kanporatu nahi zituelako, auzoan kolono juduei leku egiteko. 1948an beren lurretatik kanporatutako palestinar asko bizi dira han, baina Israelek 1967an lurralde horiek okupatu zituenetik, bertako herritarrek behin eta berriz bizi behar dituzte halako egoerak”. Lurralde okupatuetan eta Jerusalem ekialdean bizi diren palestinarrek ez dute lurrerako edo etxebizitzak eraikitzeko eskubiderik, edo Israelek nahieran erabiltzen ditu horiek. Ondorioz, kolonoak baldin bada- toz kokaleku bat eratzeraz, palestinarrek

Gero eta palestinar gehiagorentzat, beraz, bi estatuen aterabidea haiek bizi duten apartheidaz ezkutatze eta egungo egoera koloniala egonkortzeko formula bilakatu da

kanporatzen dituzte, edo gobernuak palestinarren milaka etxe eraisten ditu baimen gabe eraiki zirela argudiatuta.

Israel legez da estatu judua, eta juduek eta palestinarrek eskubide desberdinak dituzte. Horrez gain, Israelek biztanleria palestinarra hainbat eremutan zatitzen du eta horietan ere multzo bakoitzak eskubide desberdinak ditu: Israelgo lurraldean bizi direnak, lurralde okupatuetakoak eta Jerusalem Ekialdekoak. Azken horretan, palestinarrek bertan hamarkadetan bizi arren, Israelek egoiliar gisa hartzen ditu, eta ondorioz, nahi duenean kanpora ditzake.

Ekainean ezagun egin zen Nora Ghaith eta Mustafa Sub Laban adineko bikotearen kasua: 1953tik Jerusalem ekialdean alokairuan bizi ziren etxetik kanporatu zituen Israelek. Beste 150 familiek arrisku bera dute. NBEk aditu taldea bidali zuen kasuok aztertzeraz eta haien txostenak ez du zalantzarako izpirik uzten: “Hainbatetan esan dugun moduan, Jerusalem Ekialdeko palestinarren kanporatzeak Israelgo apartheidaren makineriaren parte dira, eta hiriaren jabe goz judua sendotzeko eta bertako herritarrek arrazakeriaz menperatzeko helburua dute. Israelek praktika horiek bazterreratu behar ditu”.

Jarrai dezagun bazterketarekin: uneren batean beren lurretatik kanporatuak izan diren palestinarrek ez dute itzultzeko eskubiderik. Jatorri judua duten mundu osoko herritarrei, aldiz, Israelera bizitzera joateko eskubide aitortzen die estatu juduak. Eta ehunka mila kolonari palestinarrei ebatzitzeko lurra ematen dizkie. Herritarren mugimenduaren kontrol itogarria, eskubide zibil eta politikoen murrizketa itzela, adierazpen askatasunaren debekua, kolonoen erasoak, atxiloketak, hilketak eta tortura... ohikoak dira lurralde okupa-

35.

Mintzoen arrago
RAKS
 RIKARDO ARREGI
 KAZETARITZA SARIA

SARI BANAKETA EKITALDIA

Eguna: **Azaroak 29, asteazkena.**

Ordua: **Basteroko atek 18:50ean itxiko dira, eta ekitaldia 19:00etan hasiko da.**

Lekua: **Andoain, Bastero Kulturunea.**

Kazetaritza eta Komunikazio sariak ezagutzera ematearekin batera, ohorezko mugarrira emango zaio **Menane Oxandabaratz** kazetariari.

<http://rikardoarregikazetaritzasaria.eus>

RI
 2023

tuetan. Gaza eta Zisjordanian Israeletik banatzen dituzten harresiak dira bazterketaren ikur nagusiak. Neurri batean, Israelgo herritar juduek gozatzeko duten sistema liberal demokratikoak estaltzen du apartheid itogarri hori, baina gero eta gutxiago.

BI ESTATUEN AUKERAK INDARRA GALDU DU

Azken hilabeteetan Israelen eta Zisjordanian egindako hainbat inkestaren arabera, bi estatuen irtenbideak herritarren gero eta sostengu txikiagoa du bi eremuetan. AEBetako Pwe Ikerketa Zentroak irailean argitaratutako inkestaren erranetan, israeldarren %35ak sinesten du bi estatuen arteko elkarbizitza bake-tsuan.

Politikaren eta Inkesten Palestinako Ikerketa Zentroak sasoi berean argitaratutako inkestak zioenez, palestinarren %67k uko egiten dio bi estatuen irtenbideari, batez ere kolonoen kokalekuek ez dutelako halakorik ahalbidetzen. BBCK egindako elkarrizketa batean zera erantzuten du 17 urteko Janna Tamimi gazteak: "Eta non jarriko dira mugak?". Mugen harira, esanguratsua da Israeliek oraindik bere estatuko mugak finkatu

Israeliek 600.000 bat kolono ditu Zisjordanian eta argazkikoak moduko herriein lurralde osoa gazta baten gisa zultzen dute ehunka kokalekurekin.

barik dituela. Azken hogeitaz urteetan 18 eta 19 urte arteko iritziak aztertu ditu egoitza Zisjordanian duen zentroak, eta argi ondorioztatu du

bi estatuen irtenbideak gero eta sostengu gutxiago duela gazteen artean, eta aldiz, borroka armatuaren aldeko jarrerak gero eta sendoagoak direla. Eta Hamasen aldekoak ere bai.

Israelgo Estatuaren sorrera aldarrikapenean horrela zioen David Ben Gurion lehen gobernu buruak: "Israelgo Estatuak erabateko berdintasun politiko eta soziala bermatuko ditu, erlijio, arraza edo sexu bereizkeriarik gabe". Estatuaren sorrera bidean talde sionista-terroristek egindako sarraskiak edota ordutik gaur arteko kontuan hartuta, berba horiek hutsalak dira, baina egon hor dago gatazkaren irteeraren muina: eskubide berberekin, juduak eta palestinarrak hartuko dituen estatu laiko bakarra, zeinak izan dezakeen hainbat forma, legebiltzar bakarrarekin, edo egitura federal zein konfederatuarekin.

HEGOAFRIKAKO BIDEA

Apartheid delako eta 1974ko azaroaren 13an NBETik kanporatu zuten Hegoafrika. Ordutik aurrera, herrialdea gero eta isolatuago geratu zen, besteak beste nazioarteko boikot kanpaina gogorra tartean, ekonomian eragin handia izan zuena. Azkenean, bake prozesu

konplexuaren ondoren, 1994ko apirilaren 27an egin ziren lehenbiziko hauteskunde demokratikoak herrialdean. Hegoafrikak ere 1948an finkatu zuen legez apartheid, aurreko zapalkuntzari estalpe juridikoa emanda.

La mende erdi behar izan zen apartheidaren erregimena lurperatzeko, eta nazioarteko presioa funtsezkoa izan zen horretan. Horregatik, gero eta aktore gehiagoren arabera, bada ordua Ekialde Hurbilean ere bide berari ekiteko, baina horretarako bi estatuen proposamena baztertu behar da, soilik horrela ikusiko baita argi lurralde bakarra, estatu bakarra, non Israelgo Estatuak apartheidaren bidez palestinarrak baztertu eta zapaltzen dituen.

Ezin da ukatu gatazka luze honetan ia saihetsezina dela tunelean irtenbiderik ez ikustea. Kontua, ordea, zera da: etorkizunari begira irtenbide gisa zer elikatzen den, edo apartheid ezkutatzen duen bi estatuen irtenbidea, edo palestinarrak eta juduak bilduko dituen estatu laiko demokratiko bakarra, edozein formulaziopean egituratuta. Lehenak 75 urte ditu, eta ondorioak bistan dira, ez da posible izango israeldarrek bakean bizitzea, horretarako palestinarrak zapaldu behar badituzte. Bigarrena irudikatzea ia ezinezkoa da gaur egun, baina bi herriei bake justua eskaintzen dien ate bakarra da. ●

bagera
Donostiako
Euskaltzaleen Elkartea

guk
nark bestela?

www.bagera.eus
bagera@bagera.eus
943 005 074

MARCOS
okindegia

**Benetako
antzinako ogia**

© 943 450 966
Ubarburu pasealekua, 113
Astigarraga (Gipuzkoa)